

7

การบริหารเชิงระบบข้อมูลกับกระทรวงพาณิชย์

นายพิชัย ธรรมบุตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2527

ISBN 974-563-612-6

010138

๙๙1๕๑๑๙๖

๑๒

THE APPLICATION OF "MIS" WITHIN THE MINISTRY OF COMMERCE

MR. PICHAI TAKKABUTR

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements :

for the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

ISBN 974-563-612-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การบริหารเชิงระบบข้อมูลกับกระทรวงพาณิชย์

โดย   นายพิชัย ตรีกรบุตร

ภาควิชา   การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษา   ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย   อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

สุประคิษฐ์ บุณาค
 .....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (ศาสตราจารย์ ดร.สุประคิษฐ์ บุณาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

สมบูรณ สุขสำราญ
 .....ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ สุขสำราญ)

ชัยอนันต์ สมุทวณิช
 .....กรรมการ
 (ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช)

ประยูร เกลี้ยงศรี
 .....กรรมการ
 (นายประยูร เกลี้ยงศรี)

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว
 .....กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การบริหารเชิงระบบข้อมูลกับกระทรวงพาณิชย์

ชื่อนิสิต   นายพิชัย ธรรมบุตร

อาจารย์ที่ปรึกษา   ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช

ภาควิชา   การปกครอง

ปีการศึกษา   2526

บทคัดย่อ

การพัฒนาประเทศไทย ซึ่งยึดแนวทางก้าวิวัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา นอกจากจะไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหาโดยทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเศรษฐกิจของชนบทไม่ดีขึ้น หากแต่เป็นผลดีเฉพาะพ่อค้า นายทุน

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ วิธีทางหนึ่งที่ได้มีการนำมาใช้ กล่าวได้ว่า มีความสำคัญยิ่ง นั่นก็คือ การพยายามสร้างระบบการบริหารที่สนับสนุนส่งเสริมต่อการกระจายข้อมูลและข่าวสาร และในการตัดสินใจในการบริหารโดยมีกระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารเชิงระบบข้อมูลที่จะมีการจัดตั้งขึ้นในกระทรวงพาณิชย์ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญทั้งต่อประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยงานนี้ และการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นคุณค่า หรือประโยชน์ของการบริหารเชิงระบบข้อมูลโดยเน้นประสิทธิภาพในการบริหารของกระทรวงพาณิชย์ รวมทั้งศึกษาถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้การจัดตั้งระบบการบริหารงานดังกล่าวข้างต้นสัมฤทธิ์ผลและพัฒนาของกระทรวงพาณิชย์

กระทรวงพาณิชย์ ความสนใจร่วมมือในกิจกรรมของการบริหารเชิงระบบข้อมูลและการมีภาพจนหรือมองการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางของหน่วยงานดังกล่าวในแง่การเมือง ทั้งนี้ โดยจะศึกษากับข้าราชการกระทรวงพาณิชย์ทุกระดับ ในจำนวน 500-600 คน และศึกษาในรูปของส่วนรวมทั้งหมดเท่านั้น

จากการศึกษาพบว่า การบริหารเชิงระบบข้อมูลมีศักยภาพต่อประสิทธิภาพการบริหารของกระทรวงพาณิชย์ โดยทำให้หน่วยงานนี้มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน และมีประสิทธิภาพในการบริหารเป็นอย่างมาก

ในการศึกษาภาคข้อมูลจริง การดำเนินการจัดเก็บได้ตัวอย่างการศึกษาจำนวน 537 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 30.08 ของข้าราชการกระทรวงพาณิชย์ทั้งหมด และในการศึกษาพบว่า ข้าราชการส่วนใหญ่มีทัศนคติที่สนับสนุนส่งเสริมต่อการจัดตั้ง และการพัฒนาของการบริหารเชิงระบบข้อมูล โดยข้าราชการส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นคุณค่าของระบบการบริหารดังกล่าว และมีทัศนคติที่สนับสนุนส่งเสริมต่อการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลาง อยู่ในระดับกลางที่ค่อนข้างสูง และไม่เคยมองเห็นว่าการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางซึ่งเป็นหน่วยงานหลักสำคัญของการบริหารเชิงระบบข้อมูล ของกระทรวงพาณิชย์ว่าเป็นเรื่องการเมือง ซึ่งหมายถึง การมีภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลดังกล่าวมากนัก ผลจากการศึกษาดังกล่าว จึงน่าจะเป็นสิ่งสนับสนุนยืนยันให้เชื่อได้ว่าการบริหารเชิงระบบข้อมูล และหรือศูนย์ข้อมูลกลางของกระทรวงพาณิชย์สามารถจัดตั้งและพัฒนา ซึ่งผลที่ได้รับจะทำให้กระทรวงพาณิชย์มีประสิทธิภาพในการบริหาร และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศในที่สุดได้เป็นอย่างมาก

Thesis Title   The Application of "MIS" within the Ministry of
  Commerce

Name   Mr. Pichai Takkabutr

Thesis Advisor   Dr. Chai-anan Samudavanija

Department   Government

Academic Year   1983

ABSTRACT

The economic and social development of Thailand during the past 20 years was not very much successful as planned despite the great efforts exerted. The poor is getting poorer while the rich is getting richer. As a result, the social inequality still exist and it seems greater year after year.

One important way of helping solve this problem is to build an efficient system of information management within the Ministry of Commerce which is able to support information flows and executives' decision making effectively. The study of setting up an efficient system of information is, therefore, important not only to the management of the Ministry of Commerce itself but also to the nation s development.

The objective of this thesis is to point out the value and the benefit of Management Information System by stressing management efficiency of Ministry of Commerce and to study the success and the development of "MIS" within the Ministry of Commerce

The study is divided into two parts. The theoretical one is appeared in the first part while the practical one can be found in the second part. The scope of practical study covers the opinions of Ministry of Commerce officials in points. They are the value of "MIS"; the support of "MIS" or data center within the Ministry of Commerce; the co operations among "MIS" activities; and the political image towards the establishment of the said data center. A sampling of 500 - 600 officials of every level in the Ministry of Commerce were drawn and studied as a whole.

The study shows that the "MIS" has positive effects on the management of Ministry of Commerce. It could improve the day to day operations and increase management efficiency as well.

In the practical study A number of 573 samples accounting 30.08 per cent of total the Ministry of Commerce officials were collected. The result shows that most officials are in favor of the setting up and the development of "MIS". The benefit and the value of "MIS" is clearly seen by most officials ranging from the middle level up to the very high one. The establishment of data center which is an

important and principal organization of "MIS" is not viewed as a political move. In other words there is not much negative political image towards the establishment of such a center. The result of this study therefore is likely to be supportive of the belief that the data center within the Ministry of Commerce should be established and developed to improve management efficiency and that it can eventually play a significant role in the social and economic development of the nation.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลือและร่วมมือจากหลายท่าน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช อธิบดีประยูร เดลินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นี้ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งให้คำแนะนำ ปรึกษา และตรวจแก้วิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ ได้กรุณาเป็น ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และช่วยชี้แนะให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณคุณวิชุด บุณวัตร ผู้อำนวยการศูนย์สถิติการพาณิชย์ รอ.ไกรวูธ จิระบุตร ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณข้าราชการกระทรวงพาณิชย์ ที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามด้วยใจจริงทุกท่าน รวมทั้งขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์สถิติการพาณิชย์ทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือและร่วมมือดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน

นอกจากนี้ ขอขอบคุณ คุณสุณี ธนกาญจน์ คุณเอี่ยมมอมา สุชะเกศ คุณคณิต จุลเสวก คุณสุชาติ มากเกลี้ยง คุณพิงพิศ เหล่าสันตติ คุณวีระชัย อ่อนเอี่ยม คุณสุนทรี ธรรมศิริ คุณวัชร อธิ-อ่าวชกุล คุณเยาวภา เวคะวากยานนท์ คุณเคน-คุณกัลยา พลวิเศษ คุณบุษบา สิ้นสมบูรณ์ และโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่เครื่องคอมพิวเตอร์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคคอมพิวเตอร์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการ แจก จัดเก็บรวบรวม ประมวลผล ตรวจสอบข้อมูลและแบบสอบถาม และพิมพ์ ด้วยความเสียสละยิ่ง

ท้ายที่สุด ด้วยความปรารถนาดียิ่งที่ไ้รับแรงจูงใจจาก คุณนิตยา-คช.ณัฐพล ตรีภบุตร ภรรยาและบุตร ที่ได้ให้กำลังใจทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี ด้วยความอดทน เสียสละอย่างสูง

นายพิชัย ตรีภบุตร

พฤษภาคม 2527

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ณ
รายการตารางประกอบ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ข้อตกลงเบื้องต้นและนิยามศัพท์.....	9
สมมติฐานในการวิจัย.....	26
ขอบเขตของการวิจัย.....	27
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	28
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29
2 ระเบียบวิธีวิจัย.....	33
แนวทางการศึกษา.....	33
กลุ่มตัวอย่าง.....	36
ตัวแปร.....	39
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	43
การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	49

	หน้า	
3	ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงระบบข้อมูลและการบริหาร เชิงระบบข้อมูลกับการเมือง.....	50
	การบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	50
	โครงสร้างข้อมูลและข่าวสาร.....	83
	การบริหารเชิงระบบข้อมูลกับการเมือง.....	86
	การเสริมสร้างบทบาทและอิทธิพลเพื่อการบริหารระบบ.....	88
	พฤติกรรมระบบราชการกับการบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	91
	การบริหารเชิงระบบข้อมูลกับการพัฒนาองค์การ.....	109
4	อิทธิพลของสภาพแวดล้อมกับการสร้างการบริหารเชิงระบบข้อมูลในกระ- ทรวงพาณิชย์.....	130
	พฤติกรรมระบบราชการไทย.....	130
	ประวัติการบริหารเชิงระบบข้อมูลกระทรวงพาณิชย์.....	143
	สภาพปัญหาการบริหารเชิงระบบข้อมูลกระทรวงพาณิชย์.....	149
	ลักษณะงานคานการบริหารและปฏิบัติการกับความจำเป็นในการมีกา รบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	151
	ลักษณะงานเทคนิคและวิชาการกับการสร้างระบบการบริหารเชิงระบบ ข้อมูล.....	160
5	ความสัมพันธ์ผลในการจัดตั้งและการพัฒนาของการบริหารเชิงระบบข้อมูล ของกระทรวงพาณิชย์ อันเนื่องมาจากปัจจัย ธรรมชาติ หรือ พฤติกรรม... ความทั่วไป.....	180
		180

	หน้า
ผลการวิจัย.....	182
รายละเอียดเกี่ยวกับประชากรที่ใช้ในการศึกษาในส่วนที่อาจมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะกับทรศณะ หรือพฤติกรรม ทรศณะเกี่ยวกับการบริหารเชิงระบบข้อมูลและหรือการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลาง.....	188
1. การเห็นคุณค่าของการบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	188
2. ทรศณะที่สนับสนุนส่งเสริมต่อการมีศูนย์ข้อมูลกลาง.....	197
3. ทรศณะของข้าราชการในการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	200
4. ทรศณะของข้าราชการเกี่ยวกับการมีศูนย์ข้อมูลกลางในแง่การเมือง.....	201
5. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารเชิงระบบข้อมูล กับทรศณะของข้าราชการเกี่ยวกับระบบการบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	204
6. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับตำแหน่งกับทรศณะของข้าราชการเกี่ยวกับการบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	207
7. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานในหน้าที่ความรับผิดชอบกับทรศณะเกี่ยวกับการบริหารเชิงระบบข้อมูล..	210
6 บทสรุป.....	218
บรรณานุกรม.....	234
ภาคผนวก.....	248
ประวัติผู้วิจัย.....	295

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
1 ตารางแสดงรายละเอียดของข้าราชการที่กำหนดจะนำมาใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษาจำแนกตามระดับ คัดจากฐานของแต่ละระดับ.....	37
2 ตารางแสดงรายละเอียดของข้าราชการที่กำหนดจะนำมาใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษาจำแนกตามระดับ โดยคัดจากฐานประชากรที่จะใช้ทั้งหมด	38
3 ตารางแสดงรายละเอียดของข้าราชการที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษา.....	186
4 ตารางแสดงรายละเอียดของข้าราชการที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามตำแหน่ง	186
5 ตารางแสดงรายละเอียดของข้าราชการที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามลักษณะงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ.....	187
6 ตารางแสดงรายละเอียดของข้าราชการที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	187
7 ตารางแสดงรายละเอียดของข้าราชการที่มีทรศนะที่เห็นคุณค่าของการบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	188
8 ตารางแสดงรายละเอียดของข้าราชการที่มีทรศนะที่สนับสนุนส่งเสริมต่อการมีศูนย์ข้อมูลกลาง.....	197
9 ตารางแสดงรายละเอียดของข้าราชการที่มีทรศนะในการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	200
10 ตารางแสดงรายละเอียดของข้าราชการที่มีทรศนะเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางในแ่งการ เมือง.....	201

ตารางที่

หน้า

11	ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารเชิงระบบข้อมูลกับทัศนคติของข้าราชการที่มีต่อการบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	204
12	ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับตำแหน่งกับทัศนคติของข้าราชการที่มีต่อการบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	207
13	ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ กับทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารเชิงระบบข้อมูล.....	210